

Soldaten schieten Edammers te hulp bij watersnoodramp in 1916

Het is in de zeer vroege morgen van 14 januari 1916 als op het Fort, aan het einde van het Oorgat, de hoornblazer een signaal laat horen. Deze militair, hoornblazer eerste klas Kouwenhoven, heeft een bijzonder belangrijke taak deze dag. Hij moet de slapende manschappen zo snel mogelijk paraat in de poterne van het Fort "blazen". De deuren van de slaapkamers gaan open en gapend en brommend stellen de 155 soldaten zich op voor het wel zeer vroege appèl.

Ongeduldig ziet overste Luden, die als fortcommandant het bevel voert over de hier gelegeerde soldaten, hoe traag zijn manschappen in actie komen. Maar een kwartier na het eerste signaal geeft hij het teken dat de hoornblazer opnieuw zijn instrument aan de mond moet zetten om het signaal te geven, dat men stil en in de houding moet staan. Soldaat Steenmeijer, die wat doof en nieuwsgierig aan zijn buurman vraagt "wat er loos is", krijgt een scherpe terechtwijzing van zijn superieur sergeant Baan, dat hij moet zwijgen.

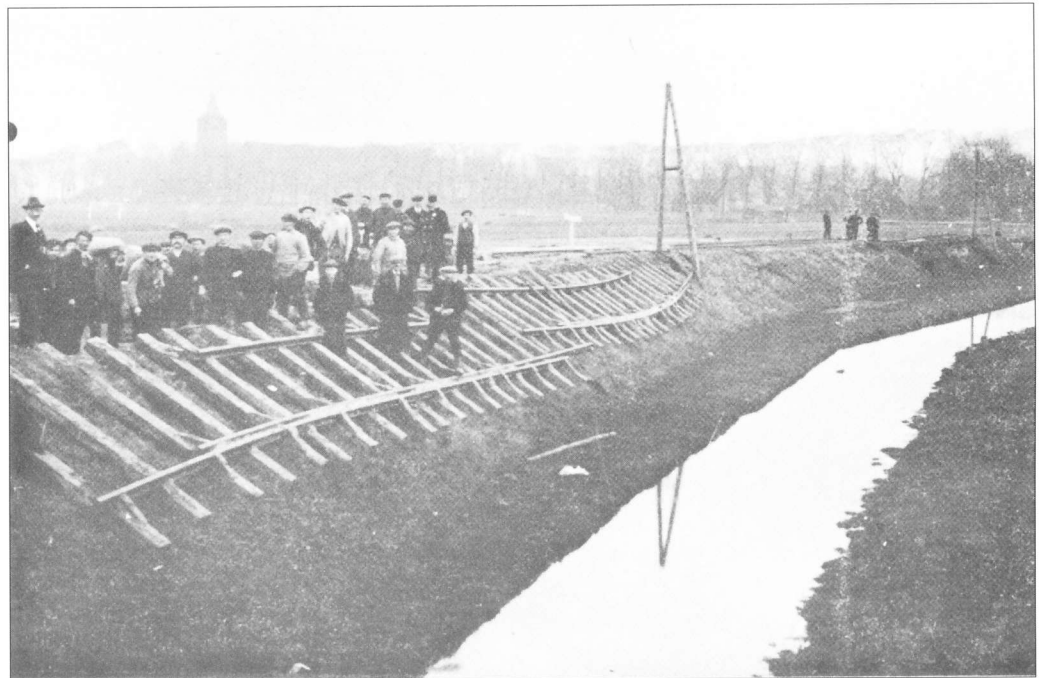
Stram

De soldaten zijn nieuwsgierig naar de reden van het vroege appèl. Stram in de houding vertelt de overste dat er zich een ramp in de komende uren dreigt te voltrekken in Waterland. Iedereen had al gemerkt dat het weer de afgelopen dagen slecht was geweest en dat in de afgelopen nacht de storm met grote kracht rond het Fort raasde. In de omgeving van Durgerdam, Nieuwendam en Uitdam is de Zuiderzeedijk bezweken.

Het hoge water en de golven zijn te machtig gebleken voor de daar gelegen dijken en het is te verwachten dat op meer plaatsen een doorbraak zal plaatsvinden.

Vanaf het zuiden spoelt de "waterwolf" door Waterland en zal spoedig Monnickendam bereiken en vervolgens de Katwouder polder blank zetten. Binnen een etmaal zullen dan ook Volendam en Edam overspoeld worden door het koude en zoute water.

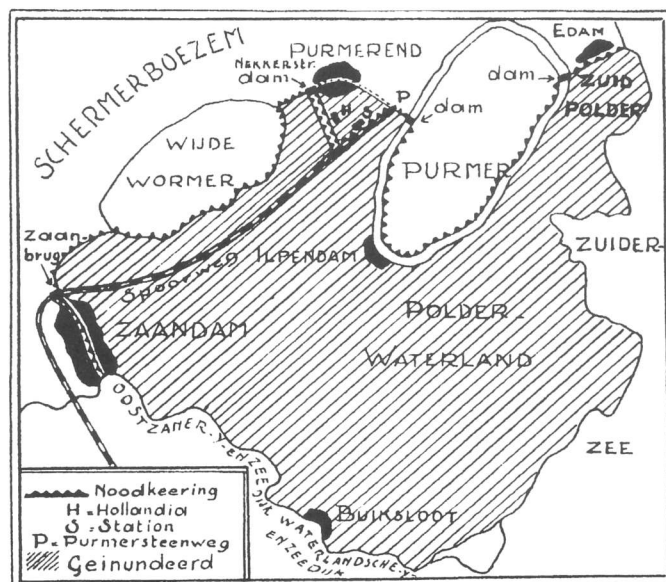
In overleg met burgemeester Calkoen en de wethouders heeft de overste een plan gemaakt en daarvoor de hulp van zijn

ruim 150 manschappen, die op het Fort zijn gelegerd, aangeboden. Niet een legermacht vijandige mensen maar een watermacht bedreigt onze omgeving en daartegen zullen wij ons teweer stellen! De soldaten dienen zich bij fourier Burghouts te melden voor warme sokken en een stel laarzen, waarbij soldaat Nagtegaal de opmerking meende te moeten maken dat hij wel wil zingen maar niet wil zwemmen!

Het was duidelijke taal en hoewel in de schemerige poterne de aangetreden soldaten elkaar wat besmuikt en fronsend aankeken, werd toch na het commando "ingerukt" en "binnen 15 minuten aantreden" gehoorzaam aan deze bevelen voldaan.

Schade aan de spoordijk achter het Grootwesterbuiten (coll. W.D. van Zanen)

(Uit: Vereniging Historisch Purmerend)

Grote belangstelling bij het afdammen (coll. W.D. van Zanen)

Spoorbaan

Zo zien de bewoners van het Oorgat even later de militairen, voorafgegaan door de overste Luden op zijn paard, opmarcheren naar de oude stad. Bevelen klinken en daar splitst een groep van ca. 50 mannen zich af, om met zand van de spoorbaan, zakken te vullen. Een andere groep gaat de bruggen in de Zuider- en Baandervesting met houten schotten blokkeren tegen het opkomende water en vooral in de omgeving van het Klein Westerbuiten en het Purmereiland moest met man en macht een nooddijk worden gelegd.

Al gauw komt het bericht dat het water Volendam heeft bereikt en dat golven door de straatjes in de Volendammermeer tot de dakgoten komen. Nog harder wordt er door de soldaten, bijgestaan door het mannelijke deel van de Edammer bevolking, gewerkt om de stad tegen het oprukkende water te beschermen. De Dienaarsluis en de Pomspluis, en de bruggen bij het Oosterglop worden met kistdammen afgesloten en een groep soldaten wordt naar Volendam gestuurd om daar reddingswerk en andere bijstand te verlenen.

De ijver, de doorzetting en de kracht van de soldaten onder leiding van hun overal aanwezige commandant Luden wordt beloond. In Edam kan het water worden tegengehouden. De Zuidpolder staat echter onder water en in de Grote kerk zijn door de Edamse en Volendamse boeren bijna 300 koeien bijeen gebracht, waar ze een veertiental dagen zullen doorbrengen.

Voorals in Volendam is de ontredde groot. Daar staan de huizen onderaan de dijk en in de Volendammermeer volledig onder water. De schade is enorm en op allerlei manieren wordt er hulp geboden.

Afsluitdijk

De overstrooming blijft niet zonder gevolg. De regering geeft opdracht om de dijken rondom Waterland en Zeevang te verhogen en de weg niet meer op de dijk, maar er onderlangs te leggen, zodat het dijklichaam breder en dus sterker zal worden. Verder wordt voortvarend aan de plannen gewerkt om de Zuiderzee af te sluiten van de Noordzee door aanleg van de Afsluitdijk. De invloed van de getijden zal daarvoor verdwijnen en de kracht van het opstuwende water daardoor

verminderen. In 1934 komt deze dijk gereed en is voor Volendam sprake van een volgende ramp, daar de visserij sterk in de verdrukking komt.

De dank aan overste Luden en zijn actieve hulpactie met zijn mannen werd tot uiting gebracht door hem met een straatnaam in de Volendammermeer te vereren.

Jaap Molenaar

Overste Luden in de badkuip

De commandant van het Fort, evenals zijn naast officieren, hadden behalve hun slaappleatsen in het Fort ook een kamer bij particulieren in Edam gehuurd. Daar was het prettiger vertoeven dan in het kille en tochtige Fort.

Garnizoenscommandant Luden was een streng man en het prototype van een militair.

Hij was vrij groot van gestalte en elke avond inspecteerde hij, gezeten op zijn paard, de aangekomen troepen op het Damplein. Zijn paard stalde hij in het Koetshuis, dat aan de Lingerzijde tegenover de woning van burgemeester Calkoen stond.

Overste Luden was bij de burgemeester ingekwartierd en bewoonde een van de voorkamers van dit statige pand. Nu was hij niet alleen militair in hart en nieren, maar ook een man die zeer gesteld was op hygiëne. In zijn kamer had hij een badkuip laten plaats, die door de dienstboden van de burgemeester, met warm water werd gevuld.

Dan ging de deur op slot en kroop de overste in de kuip.

Legio zijn de verhalen van de gediensstigde meisjes, die dan naar de deur van zijn kamer slopen en door het sleutelgat gluurden om te genieten van de aanblik van de barse militair, die als een Adam in de badkuip stapte en daarin met de zeepdoos als scheepje zat te spelen.

Jaap Molenaar